

13.05.2009

Kulturregion Storstrøm
Kulturaftale / Sekretariatet
Valdemarsgade 43
4760 Vordingborg

INDGÅET
15 MAJ 2009
POSTAFDELINGEN
VORDINGBORG KOMMUNE

Projektet: Giv din fortid i lokalområdet en fremtid

Projekt mål:

- *Gøre kulturarven synlig i Kulturregion Storstrøm*
- *Dokumentere og registrere områdets helleristninger*
- *Formidle kulturarven*
- *Etablere naturvandringer i kulturlandskab*

Projekt tid: 2 år

Ansøgt beløb: kr. 77.000

Stige Kirkes tårn er bygget på en helleristning, i murværket ved Gåsetårnet er indmuret en sten med helleristninger, i talrige sten i områdets dysser og jættestuer er indhugget helleristninger, og mange løsblokke / løse stenblokke er forsynet med helleristninger – og nye dukker op – f.eks. i forbindelse med *Jysk Sengetøj's* byggeri i Vordingborg. En 2. til 4.000 år gammel kulturarv – men det ved stort set ingen i området. Den er ikke gjort synlig.

Helleristninger er bronzealderens religiøse ikoner – et kommunikationsmiddel i et samfund, som ikke kendte skriftsproget. Det kan i nogen grad sammenlignes med den senere kristendom, som i middelalderens kalkmalerier kommunikerede det kristne budskab til en menighed, som ikke kunne læse eller skrive.

Målet med dette **pilotprojekt** er

- at gøre denne kulturarv synlig for lokalbefolkningen og turister
- at etablere naturvandring i kulturlandskab
- at skabe et vellykket pilot-projekt, som kan danne grundlag for videreudvikling og samarbejde i et internationalt helleristningsprojekt med EU projektmidler

Interessen for vor forhistorie og fortidsminderne er stærkt stigende såvel nationalt som internationalt. De ligger smukt i landskabet, men desværre "passivt" mange steder. Informationsniveauet er oftest mangelfuldt og infrastrukturen utilstrækkelig. Et uudnyttet potentiale i en tid hvor turisme og friluftsliv med mange valgmuligheder og stærkt individuelle ønsker øges som aldrig før.

Projektbeskrivelse

- Lokalisere, registrere og dokumentere fortidsminder/helleristninger.
- Fortidsminderne ligger spredt i landskabet og særdeles mange vil være vanskelige at genfinde, ligesom vi forventer, at nye dukker op. Det er vor erfaring fra tidligere projekter såvel i Danmark som udlandet. Dokumentation består af flere faser, bl.a. temporær opmåling og digital fotografering.
- Inddrage interesserede i nærområdet

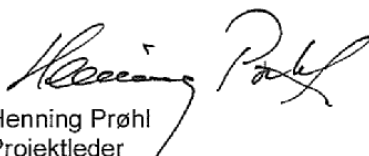
- Samarbejde med muséer og kommunale forvaltninger
- Arrangere udstillinger og ekskursioner til fortidsminderne i projektperioden.
- Etablere webportal i projektperioden
- Planlægge naturvandring i kulturområder – informations-skiltning
  - Kulturarven ligger i landskabet og kan kombineres med andre friluftaktiviteter – for alle generationer

Visioner

- I et senere eller måske sideløbende udviklingsprojekt:
  - At fremstille og publicere en guide på dansk, tysk, engelsk – evt. andre sprog. Da turistpotentialet er stort, såvel det danske som det udenlandske – og ikke mindst i.f.m etablering af fast forbindelse til Tyskland - vil det synliggøre kulturarven for bl.a. turister
  - Aktivere denne kulturarv i regionen – og gøre den synlig: integrere og udbygge webportalen i regionens kulturtilbud, informationstavler (i samarbejde med kommunale forvaltninger), samarbejde med naturvejledere etc
  - Gennemføre naturvandring i kulturområder

Parter i projektet

- Projektleder: Henning Prøhl – Hårbøllevej 18, 4792 Askeby - Scandinavian Society for Prehistoric Art
- Smykkemuseum Møn v. Hans-Walter Kreisel, Ympehavevej 18, 4792 Askeby
- Tanums HällristningsMuseum v. Dr. Gerhard Milstreu, Peter Rørdams Vej 29, 2800 Kgs. Lyngby
- Museerne.dk Vordingborg, overinspektør, arkæolog Kristoffer Buck Pedersen
- Lokalbefolkning og amatørarkæologer inddrages

 Henning Prøhl
 Projektleder
 Hårbøllevej 18
 4792 Askeby

Bilag

Bilag 1

Budget for Projektbeskrivelsen / *pilotprojekt*
 Budget for *visioner*

Bilag 2

GYPAF Aktiviteter og foreløbige resultater

Bilag 3

Lille folder / GYPAF præsentation med enkelte resultater

Øvrige Bilag:

CV

Anbefaling fra Museerne.dk/Vordingborg

Foldere fra Flækken og Bornholm / resultater fra EU-projektet *Rock Art in Northern Europe*

Bilag 1

Budget for **Projektbeskrivelsen / pilotprojekt:**

Materialer og teknisk udrustning	12.000
Anslåede transportudgifter til feltarbejde (fremledning af ristninger, opmaling, digitalfotografering mm)	35.000
Arrangementer, formidling, udstilling	20.000
Administration	10.000
Sum	77.000

Budget for **visioner:**

Guide (på dansk, tysk, engelsk) - Ikke kalkuleret
Integrere webportal i regionens kulturtilbud, informationstavler (i samarbejde med kommunale forvaltninger) – kalkuleres i samarbejde med berørte parter

Bilag 2

GYPAF – Give Your Past A Future / Giv din fortid en fremtid

Aktiviteter og foreløbige resultater

I foråret 2008 fik vi positivt svar fra Vordingborg Kommune, som vi havde ansøgt om et mindre beløb til materialer og transport til et forprojekt med hovedindsatsområde på Møn.

Ansøgningsgrundlaget var delvist et lignende grundlag som denne ansøgning og er en naturlig forudsætning for fremtidige indsatser i Kulturregion Storstrøm.

Formidling

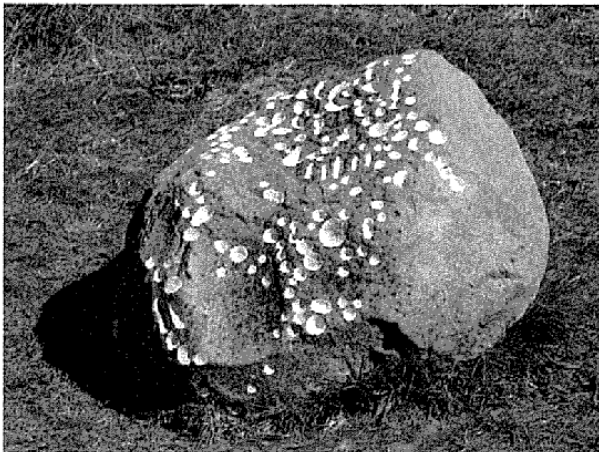
- Foredrag: – Magleby Kirke, Tåstrup Medborgerhus, Agersø, Smykkemuseum
- Medier: – TV-MØN, TV2 ØST, SydSjællands Tidende, Sjællandske, Ugebladet for Møn
- Statusrapport med billeder
- Etableret website – www.helleristninger.dk

Etableret netværk

- modtaget mange henvendelser – fra hele Region Sjælland
- etableret netværk: – Vordingborg Museum, Møns amatør arkæologer, Sammenslutningen af danske amatørarkæologer / Flækken, Tværpilen, Værløse, Lolland-Falster Amatørarkæologiske Forening
-

Feltarbejde / rekognoscering

- Et mindre antal lokaliteter er færdige – se bl. a. bilag 3 og website

Busenestenen

12. november 2007

Vedr. Museets anbefaling af helleristningsprojektet GYPAF

Museerne Vordingborg har været med på sidelinjen fra projektet første gang blev formuleret og støtter fuldt ud initiativet.

Museet har sammen med initiativtagerne deltaget i bl.a. et længere indslag i TV-2 øst, ligesom vi har leveret viden og udstillingsobjekter til en udstilling på smykkemuseet i Askeby. Disse to begivenheder gjorde det klart, at der i befolkningen er en stor interesse for sten med skåltegn, og at mange personer har en viden om helleristninger som ikke er registreret af nogen antikvariske myndigheder. På baggrund af presseomtalen er der altså fremkommet ny viden om denne vigtige fundgruppe, som det ellers ikke havde været muligt at få del i. Det er et meget vigtigt resultat, og der er ingen tvivl om, at en bredere eksponering af projektet, vil skaffe endnu flere oplysninger.

Initiativtagerne er alle personer med ekspertviden om helleristninger og deres forekomster. En planlagt nyregistrering af kendte helleristningsfund vil uden tvivl bringe ny viden for dagen. Det er erfaringerne fra bl.a. Bornholm, Bohuslän og Kalundborg, hvor en ny sten med skåltegn og skibsbillede fornyligt blev præsenteret.

Som antikvarisk ansvarlig i Vordingborg kommune, står vi som garant for at den viden, der fremkommer som følge af projektet, bliver registreret på behørig vis, så den også i fremtiden bliver en del af vores kulturarv. Desuden vil vi gerne samarbejde om fremtidig formidling af initiativets resultater samt deltage i egentlige undersøgelser

Kristoffer Buck Pedersen

Curriculum Vitae /
Gerhard Milstreu
PhDhc Göteborgs Universitet
Tanums Hällristningsmuseum
Underslös
S-457 91 Tanumshede
Privatadresse:
Peter Rørdamsvej 29
DK-2800 Kgs. Lyngby

- 1978 Leder af Tanums Hällristningsmuseum og ordfører i Scandinavian Society for Prehistoric Art
- Årlige Internationale Arbejdsseminarer startes – Museet udvikler sig til en international uddannelsesinstitution for dokumentation og registrering
- Redaktør / tidsskriftet *Adoranten* (internationalt tidsskrift) 1978 –
- 1982 Påbegynder udvikling og systematisering af museets dokumentationsmetode, som i dag anvendes i flere europæiske lande, som har deltaget i forskellige EU-projekter. Metoden er i dag en standardmetode i diverse projekter.
- 1989 Samarbejde med Riksantikvarieämbetet i Sverige etableres
- 1991 Deltager i Projekt Västhall, formidlingsprojekt og infrastruktur med besøgsfaciliteter m.m. for turismen i Bohuslän
- 1992 1992-1994 Dokumentation af felter i Tanum med henblik på UNESCO ansøgningen / Tanum som et Kulturarvsområde. Optages i 1995.
- 1995 Nationalmuseets (DK) *Westerby-prisen*,
Årets Arkæolog (DK)
- Digitalisering af dokumentations- og arkivmateriale påbegyndes
- Starter serien: *Dokumentation och Registrering av Hällristningar i Tanum.* (sv/eng). (Milstreu, G. & Prøhl, H.)
- 1997 1997-2000 - Deltager i EU-Interreg II-projektet *Hällristningar i Gränsbygd* – et samarbejde mellem Bohuslän/S og Østfold/N
- 1998 1998-2001 - Deltager i Culture 2000 EU-*RockCare-projektet* – et samarbejde mellem Sverige, Frankrig, Portugal og Italien
- Dokumentation af helleristninger i Danmark i samarbejde med Bornholms Museum og Nationalmuséet (1998 – 2005)

- 2000 Udnævnes til Æresdoktor i arkeologi ved Göteborgs Universitet
 Ansættes på deltid ved Nationalmuseets Marinarkæologiske Forskningscenter (DK) i projektet *Skibe på Sten*
- 2001 Modtager Bohuslän – Sverige /Tanums Kulturpris
 EU-Interreg III projektet: *Rock Art in Northern Europe*. 2002 - 2005. (Sverige, Norge, Finland, Rusland, Danmark) Projektet fokuserer bl.a. på forvaltning og formidling af forhistoriske billeder.
 Medlem af projektledelsen og projektleder for Danmark
- 2002 Internationalt Symposium "Billedet som arkæologisk kilde" – Tanums Hällristningsmuseum . Financieret af Nordisk Kulturfond og Lennart. J. Häggglunds Stiftelse för Arkeologisk Forskning och Utbildning / Göteborgs Universitet.
- 2005 Member of CAR-ICOMOS / International Commity on Monuments and Sites
- 2007 Ansættes som forskningsassistent ved Göteborgs Universitet - projektet: Svenskt HällristningsForskningsArkiv

Bibliografi:

Artikler om dokumentation og registrering i danske og internationale bøger og tidsskrifter.
 Artikler om specifikke motiver i bronzealderens ikonografi.
 Tidsskriftet *Adoranten*. Fra 1978 -
 / Redaktion Gerhard Milstreu og Henning Prøhl
 Serien: Milstreu, G. & Prøhl, H. :*Documentation and Registration of Rockart in Tanum*. 1995 -
 Milstreu, G. & Prøhl, H. ed. : *Prehistoric Pictures as Archaeological Source*.

Dr. Gerhard Milstreu

Curriculum Vitae /
Hans-Walter Kreisel
Ympehavevej 18
4792 Askeby

- 1971 Afslutning af Design Studium fra Fachhochschule Düsseldorf
  - 1972 Udstillingsdesigner på Düsseldorfer Museum
  - 1974 Designopgave "EVOLUON", Eindhoven, Holland
  - 1971-1982 Docent ved Designskolen, Düsseldorf
  - 1982 - Selvstændig som udstillingsdesigner på internationalt plan
  - 1996 - Oprettelse af "Smykkemuseum Møn" i Damme, Hjørnet 6, 4792 Askeby
- Skiftende udstillinger på stedet og international udveksling, f.ex.
"Rav – det baltiske Guld"
- Samarbejde med Hamburg Universitet
- p.t. udstilling om helleristninger i samarbejde med Tanums
Hällristningsmuseum

Curriculum Vitae /
Henning Prøhl
Hårbøllevej 18
4792 Askeby

- 1972 - Medlem af Scandinavian Society og Prehistoric Art
- 1976 Bestyrelsesmedlem i Scandinavian Society for Prehistoric Art
- 1976 Medarrangør af årlige internationale arbejdsseminarer på Tanums Hällristningsmuseum
- 1979 Medredaktør af tidsskriftet *Adoranten* (internationalt tidsskrift) 1979 –
- 1997 - Ansvarlig for digital layout på tidsskriftet *Adoranten* og muséets øvrige publikationer

Bibliografi:

Tidsskriftet *Adoranten*. Fra 1979 -
/ Redaktion Gerhard Milstreu og Henning Prøhl
Serien: Milstreu, G. & Prøhl, H. : *Documentation and Registration of Rockart in Tanum*. 1995 -
Milstreu, G. & Prøhl, H. ed.: *Prehistoric Pictures as Archaeological Source*.